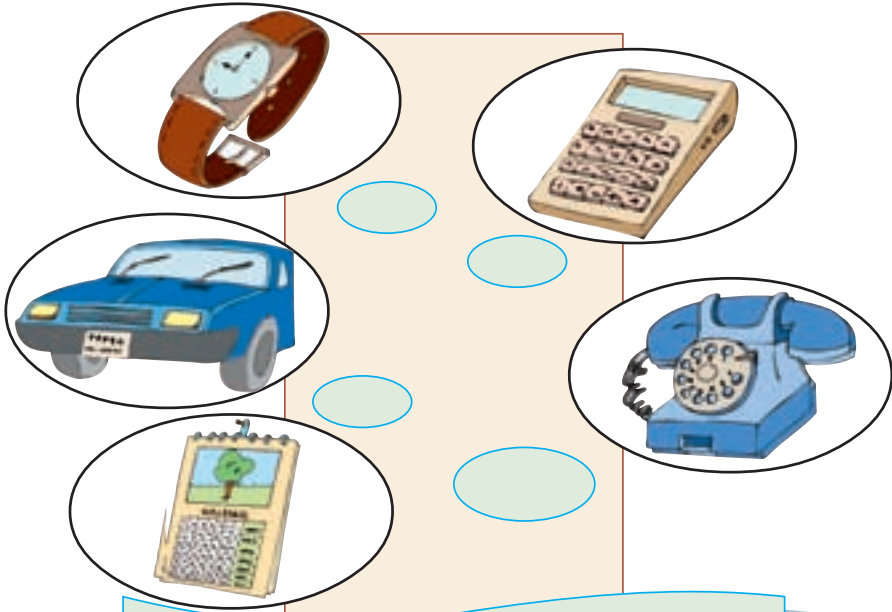


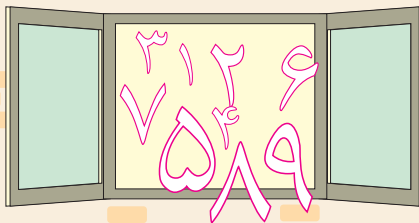
# الدّرس التّاسع

## العدد



هر کدام از این وسیله‌ها برای چه منظوری به کار می‌روند و با چه چیزی سروکار دارند؟

پیشرفت انسان روز به روز بر اهمیت اعداد در زندگی افزوده است. آیا امروزه زندگی، بدون تأثیر شگفت اعداد امکان پذیر است؟ شاید با کمی تأمل شما نیز بتوانید چند کاربرد مهم اعداد را نام ببرید.



بیاید نگاهی به دنیای اعداد بیاندازیم.

آیا نام اعداد را در زبان عربی می دانید؟ کار مشکلی نیست.

برای آشنایی بیشتر با عدد به جدول زیر توجه کنید.

عدد	واحد	اِثْنَانِ	ثَلَاثَة	أَرْبَعَة	خَمْسَة	سِتَّة	سَبْعَة	ثَمَانِيَة	تِسْعَة	عَشْرَة
هم	أحد	مِثْنِي	ثُلث	رُبْع	خَامِس	سَادِس	أُسْبُوع	ثَامِن	تَاسِع	أَعْشَار
خانواده	مُوَحَّد	ثَانِيًا	مِثْلث	مُرْبِع	خُمْس	مُسَدَّس	سَابِع	مِثْمَن	تَاسِعَاء	عَاشُورَاء
شماره	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰

از آنجا که مذکر و مؤنث بودن در زبان عربی کاربردی فراگیر و گسترده دارد، اعداد نیز از این قاعده مستثنی نبوده و به دو صورت مذکر و مؤنث به کار می روند.

بعد از آشنایی مختصر با عدد اکنون به معرفی اعداد «۱ تا ۱۲» می پردازیم.

ج

۱۱ و ۱۲		
عدد	مذکر	مؤنث
۱۱	أَحَدَ عَشَرَ	إِحْدَى عَشْرَةَ
۱۲	اثْنَا عَشَرَ	إِثْنَا عَشْرَةَ
	إِثْنِي عَشَرَ	إِثْنَتِي عَشْرَةَ

ب

۳ تا ۱۰		
عدد	مذکر	مؤنث
۳	ثَلَاث	ثَلَاثَة
۴	أَرْبَع	أَرْبَعَة
۵	خَمْس	خَمْسَة
۶	سِت	سِتَّة
۷	سَبْع	سَبْعَة
۸	ثَمَانِي	ثَمَانِيَة
۹	تِسْع	تِسْعَة
۱۰	عَشْر	عَشْرَة

الف

۱ و ۲		
عدد	مذکر	مؤنث
۱	وَاحِد	وَاحِدَة
۲	اِثْنَان	اِثْنَانِ
	اِثْنَيْنِ	اِثْنَتَيْنِ

مفرد

به اعداد ۱ تا ۱۰ که از یک جزء ساخته شده اند عدد ... گویند.

مرکب

مفرد

به اعداد ۱۱ و ۱۲ که از دو جزء تشکیل شده اند عدد ... گویند.

مرکب

○ در کدام ردیف اعداد به صورت یک جزء به کار رفته اند؟

○ کدام اعداد از دو جزء تشکیل شده اند؟

آیا اعداد دو ردیف «الف» و «ب» را با هم مقایسه کردید؟

آیا در زبان فارسی نیز اعداد مفرد و مرکب داریم؟

؟

برای پاسخ، خوب است به اعداد ۱ تا ۱۲ زبان فارسی نیز نگاهی بیافکنیم.

یک دو سه چهار پنج شش هفت هشت نه ده  
بازده دوازده ....

چه نکته‌ای را دریافتید؟

بخوانید

و پاسخ

دهید.

«یک ... دوازده ... دارد و هر ماه از سی ... تشکیل شده است.»

○ آیا عبارت فوق عبارت کاملی است؟

○ آیا اعداد به تنهایی معنای کاملی دارند؟

اکنون عبارت را با کلمات مناسب کامل کنید.

○ با اعداد «یک، دوازده و سی» چه چیزی را شمرده‌اید؟

به کلماتی که شمرده می‌شوند «معدود» گفته می‌شود.

معدود بر وزن «مفعول» به معنای «شمرده شده» است.

﴿وَالِهَكُمُ إِلَهٌ وَاحِدًا﴾

﴿لَاتَتَّخِذُوا إِلَهِينَ اثْنَيْنِ﴾<sup>۱</sup>

﴿قَالَ آيَتُكَ أَلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ﴾<sup>۲</sup>

﴿فَقَسِيحُوا فِي الْأَرْضِ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ﴾<sup>۳</sup>

﴿يُمَدِّدُكُمْ رَبُّكُمْ بِخَمْسَةِ آلَافٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ﴾<sup>۴</sup>

﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ﴾<sup>۵</sup>

﴿سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ سَبْعَ لَيَالٍ وَثَمَانِيَةَ أَيَّامٍ﴾<sup>۶</sup>

﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى تِسْعَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ﴾<sup>۷</sup>

﴿فَكَفَّرْنَاهُ بِإِطْعَامِ عَشْرَةِ مَسَاكِينَ﴾<sup>۸</sup>

﴿إِنِّي رَأَيْتُ أَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا﴾<sup>۹</sup>

در قرآن کریم نیز از اعداد بسیار استفاده شده است. بعد از قرائت آیات شریفه، عدد و معدود به کار رفته در آنها را مشخص کنید.

۱- معبودتان یک خدا است. (البقرة / ۱۶۳)

۲- دو معبود برای خود برگزینید. (التحل / ۵۱)

۳- گفت: نشانه تو این است که سه روز با مردم سخن نگویی. (آل عمران / ۴۱)

۴- چهار ماه در زمین بگردید. (التوبة / ۲)

۵- خدایان با پنج هزار فرشته شما را یاری می‌کند. (آل عمران / ۱۲۵)

۶- او کسی است که آسمان‌ها و زمین را در شش روز آفرید. (هود / ۷)

۷- هفت شب و هشت روز طوفان را بر آنان مسلط ساخت. (الحاقه / ۷)

۸- حقیقتاً نه نشانه آشکار به موسی بخشیدیم. (الإسراء / ۱۰۱)

۹- پس کفاره آن، اطعام ده مسکین است. (المائدة / ۸۹)

۱۰- من یازده ستاره را دیدم. (یوسف / ۴)

## جدول کاربرد اعداد ۱ تا ۱۰ با معدود مذکر و معدود مؤنث

<p>قَرَأْتُ مَجَلَّةً وَاحِدَةً.</p>	<p>قَرَأْتُ كِتَابًا وَاحِدًا.</p>	<p>هر اسم مفردی بر «یک» بودن دلالت می‌کند و هر مثنایی بر «دو» بودن دلالت دارد.</p> <p>لذا این دو عدد «یک و دو» را می‌توان پس از اسم مفرد یا مثنی برای تأکید کردن آورد.</p>	<p>۱ و ۲</p>	
<p>هَاتَانِ مَجَلَّتَانِ اِنْتَانِ. قَرَأْتُ مَجَلَّتَيْنِ اِنْتَيْنِ.</p>	<p>هَذَانِ كِتَابَانِ اِنْتَانِ. قَرَأْتُ كِتَابَيْنِ اِنْتَيْنِ.</p>			
<p>کاربرد عدد با معدود مؤنث</p>	<p>کاربرد عدد با معدود مذکر</p>	<p>شرایط معدود</p>	<p>شرایط عدد</p>	
<p>قَرَأْتُ ثَلَاثَ مَجَلَّاتٍ. قَرَأْتُ أَرْبَعَ مَجَلَّاتٍ. قَرَأْتُ خَمْسَ مَجَلَّاتٍ. قَرَأْتُ سِتَّ مَجَلَّاتٍ. قَرَأْتُ سَبْعَ مَجَلَّاتٍ. قَرَأْتُ ثَمَانِيَةَ مَجَلَّاتٍ. قَرَأْتُ تِسْعَ مَجَلَّاتٍ. قَرَأْتُ عَشْرَ مَجَلَّاتٍ.</p>	<p>قَرَأْتُ ثَلَاثَةَ كُتُبٍ. قَرَأْتُ أَرْبَعَةَ كُتُبٍ. قَرَأْتُ خَمْسَةَ كُتُبٍ. قَرَأْتُ سِتَّةَ كُتُبٍ. قَرَأْتُ سَبْعَةَ كُتُبٍ. قَرَأْتُ ثَمَانِيَةَ كُتُبٍ. قَرَأْتُ تِسْعَةَ كُتُبٍ. قَرَأْتُ عَشْرَةَ كُتُبٍ.</p>	<p>جمع و مجرور</p>	<p>اما اعداد از سه تا ده همراه معدود به کار می‌روند.</p> <p>این اعداد بر عکس معدود خود به کار می‌روند. یعنی برای معدود مذکر با «تاء» و برای معدود مؤنث بدون «تاء» استفاده می‌شوند.</p> <p>نقش: متناسب با نیاز جمله</p>	<p>۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸ ۹ ۱۰</p>

## جدول کاربرد اعداد ۱۱ و ۱۲ با معدود مذکر و معدود مؤنث

کاربرد عدد با معدود مؤنث	کاربرد عدد با معدود مذکر	شرایط معدود	شرایط عدد
قَرَأْتُ إِحْدَى عَشْرَةَ مَجْلَةً.	قَرَأْتُ أَحَدَ عَشَرَ كِتَابًا.	مفرد و منصوب	برای معدود مذکر: أَحَدَ عَشَرَ برای معدود مؤنث: إِحْدَى عَشْرَةَ (هر دو جزء مبنی بر فتح)
هُنَا اثْنَتَا عَشْرَةَ مَجْلَةً. قَرَأْتُ اثْنَتَيْ عَشْرَةَ مَجْلَةً.	هُنَا اثْنَا عَشَرَ كِتَابًا. قَرَأْتُ اثْنَتَيْ عَشَرَ كِتَابًا.	مفرد و منصوب	برای معدود مذکر: [اثْنَا عَشَرَ [اِثْنَيْ عَشَرَ برای معدود مؤنث: [اثْنَتَا عَشْرَةَ [اِثْنَتَيْ عَشْرَةَ (جزء دوم مبنی بر فتح)

## وظیفه اعداد در ساختار جمله چیست و چه سهمی در ساختن آن دارند؟

؟

آیا

نقش و اعراب نگرفته و سهمی در ساختن جمله ندارند؟

یا

به عنوان عضوی از اعضای جمله نقش پذیرفته و انجام وظیفه می کنند؟

برای یافتن پاسخ بعد از مقایسه این عبارات با قضاوت کنید.

سَلَّمْتُ عَلَى الطَّلَابِ.

رَأَيْتُ الطَّلَابَ فِي الْمَدْرَسَةِ.

خَرَجَ الطَّلَابُ مِنَ الْبَيْتِ.

سَلَّمْتُ عَلَى أَرْبَعَةِ طُلَّابٍ.

رَأَيْتُ أَرْبَعَةَ طُلَّابٍ فِي الْمَدْرَسَةِ.

خَرَجَ أَرْبَعَةُ طُلَّابٍ مِنَ الْبَيْتِ.

چه نتیجه‌ای  
گرفتید؟

عدد نیز به عنوان عضوی از اعضای جمله  
نقش پذیرفته و انجام وظیفه می‌کند.

## اعراب عدد

از جهت اعراب تابع ماقبل خود است :  
هذا قلمٌ **واحدٌ** . قرأتٌ **مجلتین** **اثنین** .

۱ و ۲

متناسب نیاز جمله نقش می‌گیرد و می‌تواند مرفوع یا منصوب و یا مجرور شود . مانند :  
حَضَرَ **ثلاثةٌ** مُعَلِّمِينَ و **ثلاثٌ** مُعَلِّمَاتٍ . - رأيتُ **ثلاثةً** مُعَلِّمِينَ و **ثلاثٌ** مُعَلِّمَاتٍ .

۳ تا

۱۰

متناسب نیاز جمله نقش پذیرفته اما هر دو جزء آن مبنی بر فتح است لذا اعراب آن در هر سه حالت محلی است .  
حَضَرَ **أحدَ عَشَرَ** فلاحاً . رأيتُ **أحدَ عَشَرَ** فلاحاً . سَلَّمْتُ على **أحدَ عَشَرَ** فلاحاً .

۱۱

متناسب با نیاز جمله نقش می‌پذیرد . اما جزء اول «عرب» و جزء دوم مبنی بر فتح است .  
جاء **اثناعشرَ** طالباً . رأيتُ **اثنینَ عَشَرَ** طالبهً . سَلَّمْتُ على **اثنینَ عَشَرَ** معلماً و **اثنینَ عَشَرَ** معلمةً .

۱۲

## هل تعلم...

- أن نوعاً من الكنغر يقدر أن يقفز إلى الأعلى أكثر من ثلاثة أمتار وأكثر من اثني عشر متراً إلى الأمام، وذلك في قفزة واحدة؟!
- أن قلب الإنسان إلى نهاية عمره يضخ من الدم ما يعادل ملء أكثر من عشر ناقلات نפט كبيرة، حجم كل منها مليون برميل؟!
- أن القطعة ترى في الظلام أفضل من الإنسان بسبع مرات والسبب يعود إلى توسع الحدقتين عند وصول الضوء وتأثر الخلايا الموجودة في عيون القطعة التي تعمل كمرآة تعكس الأضواء.



أكمل كل جملة بانتخاب عددٍ أو مغلودٍ مناسبٍ:

في البيتِ خمسةٌ ...

مصايح

مصايح

مصايح

لكل فصلٍ ... أشهرٍ.

ثلاثة

ثلاث

ثلاثة

رأيتُ في الموقفِ ... سيارةً.

اثني عشر

اثني عشر

اثنا عشر

نتعلمُ في المدرسةِ لعتينٍ ...

اثنتين

اثنتان

اثنين

أهديتُ ... كتاباً إلى مكتبةِ المدرسةِ.

اثني عشر

اثنا عشر

اثني عشر

في الحديقةِ ... شجرةً.

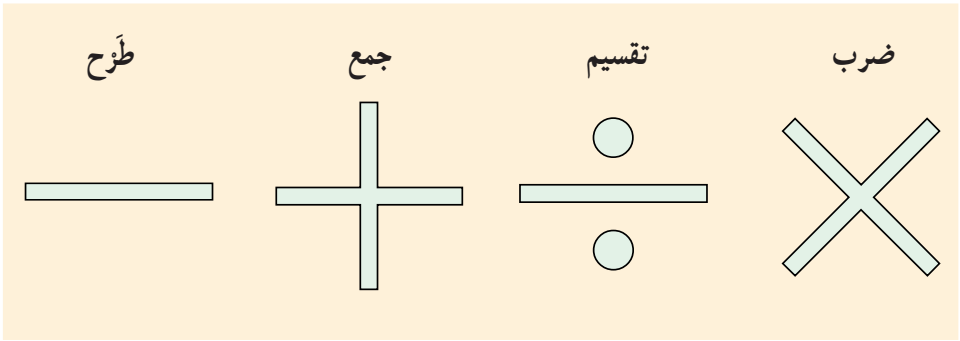
إحدى عشر

إحدى عشر

أحد عشر

اقرأ المسائل ثم أجب عن الأسئلة:

مسائل في الرياضيات



١- لأختي مجلّتان ثم منحتها أربع مجلاتٍ أُخرى. كم مجلّةً عندها الآن؟  
الجواب: عندها .....

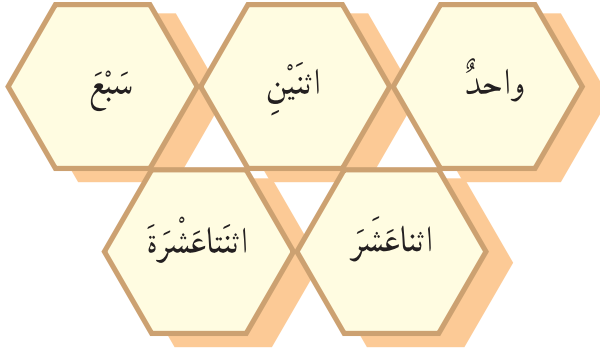
٢- كان في السيّارة عشرة رُكّابٍ ثم نزل خمسةٌ منهم في الموقف. كم راكباً في السيّارة؟  
الجواب: في السيّارة ....

٣- هؤلاء ثلاثة طلابٍ. لكل واحدٍ منهم ثلاثة كُتُبٍ. كم كتاباً عندهم؟  
الجواب: عندهم ....

٤- لنا اثنتا عشرة تفاحةً، قسّمها على ستة أشخاصٍ. كم تفاحةً لكل واحدٍ منهم؟  
الجواب: لكل واحدٍ منهم .....

## التمرين الثالث

انتخب للفراغ عدداً مناسباً:



- ١- ﴿فَلَمَّا أَضْرَبَ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ فَانْفَجَرَتْ مِنْهُ ... عَيْنًا﴾ (البقرة / ٦٠)
- ٢- ﴿أَلَمْ تَرَوْا كَيْفَ خَلَقَ اللَّهُ ... سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا﴾ (نوح / ١٥)
- ٣- ﴿قَالَ اللَّهُ لَا تَتَّخِذُوا إِلَهَيْنِ ... إِنَّمَا هُوَ إِلَهُ ...﴾ (النحل / ٥١)
- ٤- ﴿إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ ... شهراً﴾ (التوبة / ٣٦)



## التمرين الرابع

أكمل الفراغ بالعدد المناسب:

### كرة السلة

- تدور مباراة كرة السلة بين فريقين ...  
ويتألف كل فريق من ... لاعبين.  
يُشرف على المباراة حكم ...  
ويُساعدُه حكمان ...
- (اثنتان، اثنتين، اثنيْن)  
(خمس، خمسة، خمسة)  
(واحد، واحدة، واحد)  
(اثنتان، اثنتين، اثنان)

أَكْمِلِ الْفَرَاغَ بِالْمَعْدُودِ الْمُنَاسِبِ:

### مُبَارَاةٌ رِيَاضِيَّةٌ

«أَجْرِيَتْ خِلَالَ . . . . وَاحِدَةٍ،	«عَامٍ، سَنَةٍ، سَنَةً»
خَمْسٍ . . . . رِيَاضِيَّةٍ فِي مَدْرَسَتِنَا»	«مَسَابِقَاتٍ، مَسَابِقَةٍ، مَسَابِقَتَانِ»
«اشْتَرَكْتُ فِيهَا أَكْثَرَ مِنْ أَحَدٍ عَشَرَ . . . .»	«فَرِيقَانِ، فَرِيقًا، فَرِيقٌ»
«فِي كُلِّ فَرِيقٍ سَبْعَةٌ . . . .»	«لَاعِبًا، لَاعِبَاتٍ، لَاعِبِينَ»
«وَحَصَّصَ الْمَدِيرُ . . . . اثْنَتَيْنِ لِلْفَائِزَيْنِ	«جَائِزَةً، جَائِزَتَيْنِ، جَوَائِزَ»
فِي . . . . وَاحِدَةٍ»	«لُعْبَةٍ، أَلْعَابٍ، لُعْبَتَانِ»

### الْتَمَرِينُ الْفَامِسُ

مَيِّزِ الصَّحِيحَ مِنَ الْخَطِّ ثُمَّ اكْتُبْهُ فِي الْمَكَانِ الْمُنَاسِبِ:

صحيح خطأ الشكل الصحيح

<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

١- قَرَأْتُ حُطْبَةً وَاحِدَةً مِنْ نَهْجِ الْبَلَاغَةِ.

٢- حَفِظْنَا جُزْأَيْنِ اثْنَتَيْنِ مِنَ الْقُرْآنِ الْكَرِيمِ.

٣- أُسْتُشْهِدَ فِي سَاحَةِ الْجِهَادِ اثْنَا عَشَرَ مُجَاهِدًا.

٤- فِي مَكْتَبَتِي أَكْثَرَ مِنْ عَشْرَةِ مَجَلَّاتٍ.

٥- فِي الْمَسْبَحِ اثْنِي عَشَرَ سَابِحًا.

## آمادگی برای امتحان

للتعريب:

- سه ماه دیگر امتحانات شروع می شود.
- بله، می دانم.
- آیا شما برای امتحان آماده ای؟
- بله، من هر روز چهار ساعت درس می خوانم.
- بسیار خوب، چند ساعت عربی می خوانی؟
- یک ساعت عربی می خوانم.
- زبان عربی از درس های مهم است.
- ما همیشه به این زبان نیاز داریم.
- بله، زبان عربی زبان دین و فرهنگ ماست<sup>۱</sup>.

---

۱- آمادگی: الاستعداد - سه ماه دیگر: بعد ثلاثة أشهر - آماده: مستعد - درس می خوانم: أدرس - چند ساعت: كم ساعة - همیشه: دائماً - نیاز داریم به: نحن بحاجة إلى ... - فرهنگ: ثقافة

– در زبان فارسی معدود فقط یک حالت دارد و آن مفرد است لذا معدود عربی به هر شکل باشد به صورت مفرد ترجمه می شود :

خمسهُ كُتِبَ : پنج کتاب اِثْنَتَا عَشْرَةَ تَلْمِيذَةً : دوازده دانش آموز  
– اعداد ترتیبی در زبان عربی عبارتند از : اَوَّل، ثانی ... عاشر، حادی عَشَرَ، ثانی عَشَرَ، ... :

قرأت الصفحة الثانية من الدرس الثالث : صفحه دوم از درس سوم را خواندم.

### للترجمة

- ۱- في مَدْرَسَتِنَا أَكْثَرُ مِنْ إِحْدَى عَشْرَةَ مُعَلِّمَةً.
- ۲- أُسْتُشْهِدَ الْإِمَامُ الْحُسَيْنُ (ع) فِي الْيَوْمِ الْعَاشِرِ مِنْ شَهْرِ مُحَرَّمٍ.
- ۳- دُفِنَ أَرْبَعُهُ أَتَمَّةٍ مِنْ أَهْلِ الْبَيْتِ (ع) فِي الْبَقِيعِ.

اِقْرَأِ الْعِبَارَاتِ ثُمَّ تَرْجِمْنَهَا إِلَى الْفَارْسِيَّةِ بِعِبَارَاتٍ مَأْلُوفَةٍ:

- \* الْإِيْمَانُ عَلَى أَرْبَعِ دَعَائِمَ : عَلَى الصَّبْرِ وَالْيَقِيْنِ وَالْعَدْلِ وَالْجِهَادِ.
- \* النَّاسُ ثَلَاثَةٌ : فَعَالِمٌ رَبَّانِيٌّ وَ مُتَعَلِّمٌ عَلَى سَبِيلِ نَجَاةٍ وَ هَمَّجٌ رِعَاعٌ ...  
يَمِيلُونَ مَعَ كُلِّ رِيحٍ.

ريح: باد، نسيم

دعائم: ج دعامة، ستون

هَمَّجٌ رِعَاعٌ: انسان های بی مایه و اختیار

الف) کدام مفهوم به آیات زیر نزدیک تر است؟

۱- ﴿إِذْ قَالَ يُوسُفُ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ إِنِّي رَأَيْتُ أَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ  
رَأَيْتُهُمْ لِي سَاجِدِينَ﴾ (يوسف / ۴)

- الف) عزت یافتن حضرت یوسف
- ب) سجده ستارگان

۲- ﴿إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا﴾ (التوبة / ۳۶)

- الف) وجود نظم در جهان آفرینش
- ب) مشخص کردن ماه‌های قمری

۳- ﴿وَأَمَّا عَادُ فَاهْلَكُوا بِرِيحٍ صَرْصَرٍ عَاتِيَةٍ. سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ سَبْعَ لَيَالٍ وَثَمَانِيَةَ  
أَيَّامٍ﴾ (الحاقة / ۶ و ۷)

- الف) همواره بادهای سرد و سخت هفت شبانه روز می‌وزند.
- ب) نافرمانی قوم عاد از فرامین الهی موجب نزول عذاب بر آنها گردید.
- ب) عدد مناسب را در جای خالی آیات زیر قرار دهید:

۱- ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى... آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ﴾ (الاسراء / ۱۰۱)

تسَع

تسعة

۲- ﴿إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي... أَيَّامٍ﴾

سَتَّ

سِنَّة

(الأعراف/ ۵۴)